PERSPEKTIV

Alla människors lika värde

written by Kristoffer Hugin | 25 september, 2018

Vi och många med oss har länge efterfrågat en officiell definition av begreppet "alla människors lika värde". En tes som verkar genomsyra det mesta i vårt vardagliga liv inom allt från offentlig sektor, kommunala aktiviteter till många andra aktiviteter och förfaranden inom både stat och privat näringsliv. En tes som är så viktig att det påverkar hela ditt liv och som i många fall kan göra dig arbetslös och oönskad när du inte sällar dig till den.

Vad betyder "alla människors lika värde" i en djupare kontext? Vad står de för egentligen?
Är det att alla kan göra samma saker? Att de producerar samma värde rent ekonomiskt? Eller är det någon form av värdesättning av kroppens beståndsdelar som muskler, blod, hjärnsubstans och nervsystem?

Eller är det kanske att människor tycker om varandra lika mycket? Något slags kärleksvärde. Eller är det en form av spirituell känsla? Kanske är det en kombo av allt. Ett konglomerat av känslor och biologiska företeelser. Vi vet inte. Inte heller ges några klara besked när frågan ställs. Därför vill vi bryta ner olika alternativa definitioner i mindre beståndsdelar och själva försöka skapa någon form av tydligare definition. Inte för att vi bejublar själva begreppet utan för att vi vill försöka förstå alla de människor som ohämmat och okritiskt skriver under på "alla människors lika värde".

I FNs allmänna förklaring 1948 om mänskliga rättigheter finns i Artikel 1 själva fundamentet för detta begrepp och varje land har sin egen översättning från originalspråket engelska. Detta öppnar dörrar till missförstånd och ger brett utrymme för helt egna tolkningar inom den egna kulturen och dess språk. Den engelska originaltexten lyder:

> *All human beings are born free and equal in dignity and rights.*

På svenska översätts ordet "dignity" (värdighet) inte helt korrekt med ordet "värde", vilket främst definieras som tal, pengar och känslomässig relevans. Redan här finns alltså en ganska tydlig definition om att begreppet "alla människors lika värde" har kopplingar till ekonomi och känslor. Förutsatt en acceptans av den kritiserade översättningen kan man då ge sig på en första, om möjligen krass, definition som kan lyda;

Allas lika samlade ekonomi och känslor.

Det vill säga: att man står för att alla människor har samma tillgångar och lika känslor. Alla äger samma, alla känner samma. Eller åtminstone har rätt att göra det. Ingen äger ofrivilligt mindre än någon annan. Ingen mår ofrivilligt sämre än någon annan. Här har vi en essens. Vi ska återkomma till effekten av dessa definitioner lite senare.

Om man istället översätter mer adekvat till betydelsen "värdighet" måste man först titta på det besläktade ordet "värdig" för att sätta ordet i en kontext. Det betyder kort och gott att *förtjäna något*. Till exempel "värdig

begravning" och "värdig sitt namn". Värdighet och synonymen *dignitet* speglar en uppfattning om eget beteende i relation med andras. Alltså hur man bör bete sig. Exempelvis "Det är under min värdighet".

Det handlar alltså om att respektera sig själv i samklang med hur man respekterar andra. Kanske i likhet med uttrycket "behandla andra som du själv vill bli behandlad". Här börjar det anta någon form av logiskt fundament. En form av samhällskultur och socialt spel. Märk väl att denna värdighet börjar gälla vid födseln (…"born free and equal…"). Vilket är än mer logiskt då människor beter sig mer olika under livets resa och därför modifierar sin egen *persona* i samspel med andra under livets gång. Vissa blir hatade och andra hyllade av olika orsaker världen över.

Hur ser då andra länder och kulturer på Artikel 1?

I exempelvis Somalia spelar Gud en viktig roll och deras tolkning är ungefär att alla människor är födda fria och lika med den värdighet och de rättigheter Allah har givit dem. Inte helt tokigt om man är muslim. I Kina är det den *inneboende värdigheten* som kanske bäst beskriver ordets rätta betydelse. Ett mer personligt, spirituellt värde. Islands beskrivning "virðingu" betyder *respekt* och ger även den en ytterligare nyans.

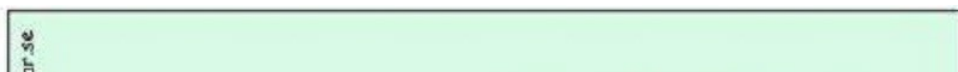
Förutom Sverige har bland andra även Finland översatt dignitet med *värt* (arvoltaan/arvolta). De flesta översättningar baseras dock på den korrekta översättningen, "värdighet". Den dignitet vi människor föds med skall respekteras. Det låter sunt.

Man skulle kunna göra några ovetenskapliga antaganden som väldigt många människor troligtvis accepterar. Vi kan till exempel hävda att de flesta människor värdesätter varandra olika beroende på vem som definierar själva värdet. Oavhängigt definition. Ditt eget barn är mer värt för dig än ett okänt barn från fjärran plats. Folk kan normalt sätt inte tänka sig att byta ut sina barn mot andras barn.

Samma gäller vänner. Din bästa vän går inte att byta ut mot slumpvis vald person i världen. Bjuder du på middag hemma och ditt sällskap får förhinder så bjuder du inte in främmande människor som kan fylla dess plats. Möjligen några andra av dina vänner och på sin höjd deras vänner som då blir nya bekanta för dig. Men sällan bjuder du in helt främmande folk som ska ge dig samma upplevelse som ditt avbokade dito.

En ytterligare jämförelse kan vara processen inför en anställning. Intresserade skickar in CV och presentation. Några får komma på intervju och endast en eller ett fåtal personer får jobbet. De passade enligt företaget bäst med avseende på kunskap, erfarenhet och personliga kriterier. Alla var uppenbarligen inte lika värda för det arbetet. Inte lika värdefulla för företaget.

Gemensamt för båda exempel är att alla människor inte är av lika värde i sammanhanget. Möjligtvis hade alla någon form av värdighet men alla är inte lika önskade i respektive given situation.

Alla människors lika värde = likhet inför lagen?

En ytterligare teori skulle kunna vara en form av lika värde som utfaller i en slags medelvärde sammanslaget alla människors kvalitéer och tillkortakommanden. Skulle det då generera en hyfsad likvärdighet? Osäkert. Att Moder Teresa kontra Breivik skulle ge samma summa av mänsklig kvalité. Kan Ghandi och Usama Bin Laden få samma respekt världen över? Det blir svårt att se det som särskilt gångbart i vårt samhälle.

Eller har begreppet en juridisk mening? Alla sägs ju vara lika inför lagen? Men en närmare granskning visar att inte ens här är alla lika – i och med lagen om *hets mot folkgrupp* så har vissa grupper ett bättre skydd i lagen än majoritetsgrupper – vilket då kan antas betyda att dessa är *mer värda* eftersom paragraferna för denna lag inte gäller den svenska majoriteten. Åtminstone inte enligt praxis.

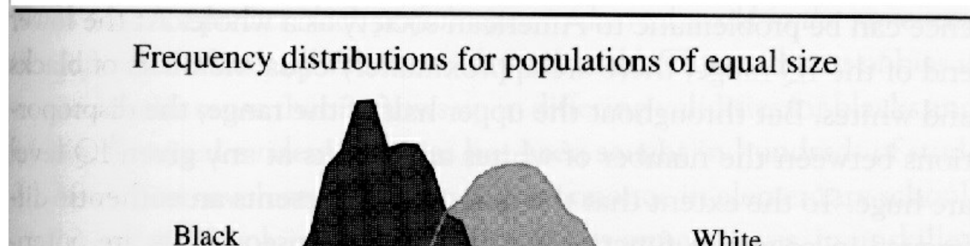
Ibland framkommer även att ”alla människors lika värde” är ett fundament för det demokratiska samhället, och att med hjälp av lagen så har alla samma rättigheter och skyldigheter. Men stämmer detta verkligen? För att få rösta till riksdagen i Sverige måste du både ha bott i Sverige i minst tre år (även om medborgarskapet kan tyckas vara självklart som minsta krav) och ha uppnått myndig ålder, det vill säga fyllt minst 18 år. För att få rösta till kommunen måste du inte ens vara svensk medborgare, så även om du tillåts påverka så finns det begränsningar. Det finns en mängd andra inskränkningar i rättigheter baserat på medborgarskap och ålder samt andra variabler som gör att man utifrån ett demokratiskt perspektiv får svårt att tala om ”alla människors lika värde”.

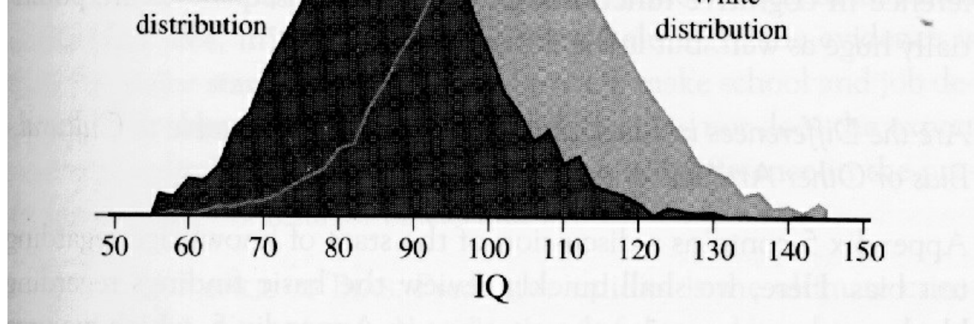
Ett annat exempel på ytterligheter kan vara att ett svältande barn i Uganda är lika mycket värd som en norsk läkare. Läkaren kan dock i större utsträckning bli mer värd för det svältande barnet än vad barnet kan bli för läkaren. I omvänt perspektiv; barnet från Uganda blir läkare och den norska läkarens egna barn blir sjuk. Får de samma “värde” här? Möjligt. Scenariot är så pass hypotetiskt och osannolikt att förhållandet i sig blir svårt att anföra som förklaring till begreppet “alla människors lika värde”.

Den enda utjämningsfaktorn vi kan gissa oss till i dessa fall skulle i så fall vara alla människors hypotetiska livsöden i sig själv. Alltså att alla skulle kunna få ett likadant liv vid samma givna förhållanden men att förhållandena har yttrat sig olika och därmed är orättvisa, en variant av myten om människan som ett oskrivet blad. Något som vissa hävdar är att människor har rätt till ett värde för att de teoretiskt skulle ha kunnat bli, i detta fall, läkare vid andra omständigheter. Vissa har under historien blivit förtryckta och har då ett underläge som nu kan räknas in retroaktivt. En läkare skulle teoretiskt sett i ett annat livsöde se sina barn svälta.

Med den teorin har vi åtminstone ett hypotetiskt lika värde. Problemet med att efterleva den teorin blir då istället att alla kan bli läkare. Alla har *rätt* att få arbeta som läkare för att i ett hypotetiskt livsöde skulle man kunna ha blivit det. Eller varför inte professor i valfritt ämne. – Jag är född blind men jag vill ändå bli pilot. Jag har *rätt* till det.
Jag är invalidiserad från axlarna och ner men har ändå *rätt* att tävla i Triathlon. Alla har *rätt* till det och därmed ska alla arbeta för att det ska bli realitet.

IQ-distribution mellan vita och svarta i USA

Ekonomiska effekter av “alla människors lika värde”

Vilka ekonomiska effekter skulle en realitet av begreppet “alla människors lika värde” kunna kräva?
En logisk teori vore till exempel att människor avstod en betydande del av sin personliga välfärd och gav till slumpvis valda, mindre bemedlade personer i världen. Hälften av lönen vore inte helt tokigt att föreslå då många av världens människor tjänar betydligt mindre än vad vi gör här i Sverige. En hård form av utjämning.

Därtill kommer nästa begreppsdefinition som behandlar känslomässig relevans. Här blir det svårare. Det är oerhört komplext att mäta detta med syftet att alla ska känna lika. Eller åtminstone må lika bra. Människor har väldigt olika syn på vad som är bra respektive dåligt för deras känslor. Men efter SVTs förenklade version av yttrandefriheten kan man kanske få en hint om hur detta skall uppnås. Man får tycka och säga vad man vill förutsatt att ingen blir ledsen. Redan här inser jag att det skulle bli mycket svårt att ens föra samtal med människor. Skulle man kunna tänka sig någon slags förlikning? Alltså att om en person blir kränkt av någon eller något så måste även alla andra bli lika kränkta. För att väga upp. Eller det kanske räcker om den som blivit kränkt kan få lite extra positiv feedback och på så vis kompensera för sin tråkiga upplevelse?

Det kanske låter som om vi raljerar över de definitioner vi ställer upp utefter vårt eget synsätt. Absolut är vi färgade av våra åsikter, det går inte att sticka under stol med. Men sanningen är att intentionen initialt var att försöka hitta beröringspunkter som de flesta kan acceptera och förlika sig med. Men i takt med resonerandet insåg vi att hela begreppet på något vis är självraljerande. Det spelar alltså ingen som helst roll hur korrekta vi är i de definitioner vi möjligtvis kunnat finna. Slutsatserna blir ofrånkomligen ganska komiska. Förmodligen för att de faller på ologiska korrelationer och därmed sin egen rimlighet.

Få vill göra avkall på sin egen välfärd. Få politiska partier skulle våga gå till val på en dylik fråga. Vissa vänsteridealister förmedlar till exempel ibland att de gärna skulle betala mer i skatt. Men alla skattepliktiga medborgare kan redan betala frivillig extra skatt utöver den lagstadgade, vilket det redan finns en särskild process för. Det är väldigt ovanligt att så sker och den lilla summa som faktiskt doneras varje år räcker näppeligen till vare sig fattiga pensionärer, brandflyg eller flyktingströmmar. Det är inget annat än en så kallad godhetssignalering och har sällan verklighetsförankring.

Alla människor lika värde är en vision utan praktisk förankring

Med lite välvillig tolkning kan “alla människors lika värde” i bästa fall tolkas som en vision, likt de visioner alla medelstora eller större företag har. En vision låter oftast fin, storslagen och framförallt positiv. En vision signalerar något gott och eftersträvansvärt. Vad som ofta är desto svårare är hur visionen ska tillämpas i praktiken. Ett typexempel från företagsvärlden är ”vi ska bli bäst inom vår bransch”. Vad betyder ”bäst” i sammanhanget och hur ska det uppnås? Samma frågetecken uppstår gällande ”alla människors lika värde”. Vilka

är ”alla” och hur definieras ”värde”?

Det finns ytterligare en aspekt som är ganska intressant, förutsatt att betydelsen av *alla människors lika värde* efterlevs och inte bara är tomma ord. I ett samhälle som Sverige som efterlever tesen kommer inte att ha flyktingströmmar. De resurser som en flyktingfamilj tillskansar sig i form av bidrag, bostad och hjälp av varierande former måste då rimligtvis även komma andra tillgodo. Flyktingar måste ganska omgående därmed dela med sig av sina egna tillgångar till andra mindre bemedlade i världen. Alla måste stegvis sänka sin välfärd till en lägre medelnivå.

Alla bidrag, all hjälp och förtjänster måste fördelas på nästa grupp nedåt. Kedjereaktionen blir då att en stat ger sitt folk välfärd folket ger i sin tur en del av välfärden åt andra människor världen över som också vidarebefordrar en viss del av den välfärd de nyss fick. Alla ska dock bidra med samma engagemang i form av arbete som i sin tur genererar ekonomiska resurser i form av skatt. Enkelt beskrivet som ett pyramidspel med Staten, banker och dess medarbetare i toppen.

Det kanske känns obehagligt att acceptera att vissa har det sämre än du själv. De flesta har inga ambitioner att trycka ner folk eller att stjäla deras tillgångar och leva på deras bekostnad. Men ibland sker det och där kan man diskutera rimligheterna. Utifrån icke-imperialistiska tankesätt torde innebörden av alla människors lika värde rimligtvis gälla den ingrupp man själv ingår i och definieras av varje enskild dito.

Den *kan inte*, utan att stöta på inkonsekvensens patrull, gälla universellt.

/ Hampus och Hugin

KULTUR SAMHÄLLE VÄNSTERN

0 comment | 2

KRISTOFFER HUGIN

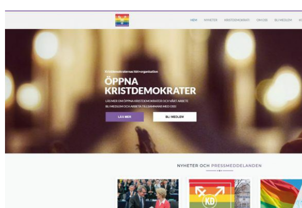
Har en Fil. kand. i psykologi. Jag går dit de vetenskapliga bevisen tar mig. Skriver främst om beteendegenetik, intelligens, personlighet, kultur och samhälle.

previous post
Vita Pillret #57 – Psyopshögern

next post
Vita Pillret #58 – Bara arga reaktioner

RELATED ARTICLES

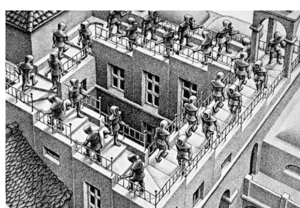
Konservatismen har blivit liberalismens vakthund

5 december, 2019

#skampatrullen och hederskulturen

28 november, 2019

Liberalismens paradox och dess förödande konsekvenser

4 juni, 2019

